

tudi kek, od kodar slovenska: kečka, česki kučery, kešky. Glasnik k se umehčava v č, torej čeca; č prejde v š, tedaj česa (odkodar češelj, česati, das Haar, Lockenwerkzeug) in iz česa Češslav njegovavno Čeh. Ker je Višnu Kršna s priimenom keshava bil, to, kar *Ἀπολλων βομωος*, Apollo crinitus, govedski pastir, tako je izraz Čeh v pomenu pastir obstal pri štajarskih Slovencih, in Čeh, Čehi, torej pomeni častitelje Višnu — Kršna — Keshava-ta s priimenom Govinda. In sadaj nam je jasno, zakaj so Čehi posebno Veleša častili.

(Dalje sledi.)

Slovensko slovstvo.

Malo berilo za prvošolce. Na Dunaji v zalogi c. k. bukvarnice za šole. 1852.

Veliko berilo in pogovorilo za vajo učencov drugega odreda. V Beču v prodavnici šolskih knjig. 1855.

Dvoje novih knjižic imamo pred sabo, ki so ju spisali svitli škof in knez lavantinski gg. Slomšek za mladost v prvih dveh ljudskih šolah. Prebirali smo ju od lista do lista zmiraj z večjim veseljem; prebravši ju bi pa radi rekli: ktere so nam bolj všeč in kaj nam je bolj dopadlo: ali zapopadek nju ali pisava, — al kdo more med čistim zlatom razločkov delati! Vse — obsežek in pisava — je tako izverstno, da le resnico govorimo, ako rečemo, da za šolo in domači poduk našega ljudstva boljih bukvic ni in jih ne more biti, kakor so te — „malo“ in „veliko berilo“ Slomškovo, osnovano po sloveči knjigi „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“ in „Mladenca srečni pot“.

Pisati za mladino, ktera je cvet vsacega naroda, je visok, je važen poklic, — pisati pa za njo tako, kakor pišejo Slomšek, je poseben dar božji. „Dajte malim k meni priti!“ — je glas, ki ljubeznjivo doni iz vsacega listka teh bukvic, ktere so znanjajo otroke z vsemi stvarmi, ki človeka obdajajo, in po stvaréh otroško serce in oko obračajo na Stvarnika, od ktereга jih imamo, in oživljajo šolo za življenje. Tako pa za nježno mladino pisati zamore le mož, kteremu je dan poseben dar pisave za mladi um in mlade serca, — kteri ni le poklican, temuč izvoljen za tako delo, — kteri djansko pozna potrebe vsakdanjega življenja in kteremu je šola juterna zarja srečnega življenja, večnega pa tudi časnega. Vzemimo druge berila za ljudske šole v roke in primerjajmo jih s Slomškovima: kakošen razloček! kakor noč in dan. Primerimo „kleine Erzählungen“ ali pa „male povesti“ — kolikšen napredek! Koliko koristnega in potrebnega na vsako stran bo vedil otrok, ki bo podučen po tem „malem“ in „velikem berilu“, namesto nekdanjih „malih povest“, v kterih se je le bralo, pa za življenje skoraj nič naučilo ni. In kako mično, kako ljubeznjivo teče domača beseda v teh „berilih“, kako primerna je duhu otrok!

V predgovoru „malega berila“ pravijo prečastiti gospod pisatelj, da „besede so iz mnogih krajev nabrane; naj bi bile vsim Slovencom znane, kakor jih je pravica in naša dolžnost. Kdor jih ne razume, naj se jih uči: za to v šolo hodi“. Pač resnična beseda! Berila niso pisane le za kakih 5 ali 10 šol v enem kotu dežele, one so za različne kraje slovenskega naroda, toraj je tisto berilo edino pravo v pisavi, ki ne vprega jezika v tesnjarm enega kraja. „Zato v šolo hodi“ otrok pa tudi — učitelj, da naj se oba učita, ako ne znata jezika! Zato lepo prosijo gosp. pisatelj: „učeniki vi! dušni očetje drage mladine, ne bodite leseni, ne ledeni“ — učite se pred sami, če ne znate! S tem pa ni rečeno, da je jezik v teh „berilih“ kak poseben, ampak tisti lepi slovenski jezik je, ki ga naše ljudstvo po vsih okrajnah radostno bere v veliki veliki množici prelepih bukev, ki so nam jih že spisali neutrudljivi Slomšek; oblike pa so, kakor jih sl. ministerstvo bogočastja in nauka v dosežbo edinosti slovenske pisave veléva.

Da pa bojo braveci sami lahko sodili, da v hvali teh „beril“ nismo besedice preveč rekli, jim bomo, kar je moč, ob kratkem razložili zapopadek njuni in tudi za poskušnjo podali nektere odlomke.

Zapopadek malega berila. Kojižica se začnja z vabilom v šolo, potem razklada korist šole, kako naj se v šolo hodi, kako pred šolo in kako v šoli in po šoli vede, kaj je šolska priprava; v sostavku „kako se lepo bere“, uči kaj razumljivo vajo navadnih ločnic z besedo in djansko; po lepih berilih o lastnostih božjih pride knjižica k „lepoglasju v branji“, in besedni ta nauk se zveršuje potem v berilih: „kako se v cerkvi vèsti“, „spoštuj očeta in mater“, „pridni otroci“, „otrokom desetero zapovedi“, „kdo so naši stariši?“ (tù je razložena žlahta po vsih kolenih), za tem sledi nauk: „kako se vpričo gospôde obnašati“ (lepi nauki, kako se obnašati, kadar pridemo na dom h kakemu gospodu ali če on k nam pride), dalje „kako se imamo obnašati vpričo ljudi svoje verste“, „dobro jutro za otroke“, „dober večer za otroke“, „lahko noč“, „kaj je strah?“, „kdo strah dela“ itd., „kako naj otroci škode varjejo“, „od terpinčenja žival“, „vesele ptičice“ in svarjenje, ne jih loviti in starkam jajčic poberati. Po tem pride „poduk lepo pisati“ na versto, „vaja pravopisa in naglopisa“ (tù je razloženo letno številstvo); v sostavku „kaj bo iz šolarjev?“ uči knjižica ceno dnarja, mero in vago. V sledečih berilih pride „skerb za časno in večno srečo“, „skerb za bližnjega“. Potem sledi „kako se s koristjo bere?“ V sostavku „zdravo telo naj bolje blago“ se razlaga, kaj ško duje zdravju, — v sostavku „kako pošteno dobre volje biti“, pa tudi, kako naj se človek vede, kadar je na obed kam povabljen. „Zlata mera v živežu in počitku“ uči, koliko naj človek je in pije in spi. V 56. berilu je lepo popisanih desetero nevaršin za mlade ljudi, v 57. pa „sedmero varhov ljubega zdravja“. V sostavku „naj dražje blago“ so popisani letni časi s primerjanjem človeške starosti. „Trojni smeh na poslednjo uro“ in „troji prijatli“ sta dva lepa sostavka pred „slovenskimi pregovori“, ki sklepajo „malo berilo“. — Koliko zlatih nauk v toliko prijetni, kratki besedi! (Konec sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Celja 26. maja. Pri tukajšni c. k. okrožni sodni bila je 19. dan t. m. in sledeče štiri dni obširna glavna obravnava. Sedelo je namreč na klopi zatožencov sedem hudobnežev, ki so lani 4. majnika na Štajarskem silno zločinstvo dopernesli: pravi korenjaki so, plečnati in teršati, tamnega strahovitega obraza. Osnovavec hudodelstva in voditelj teh potepúhov je bil Gašpar V., po primku Rapoci, derzen človek, ki je zavolj tatvinstva že prej 5 let v ječi sedel. Kar se je od mladih let in prejšnega življenja teh hudobnežev zvedilo, ni nobeden izmed njih v šolo hodil, tudi doma se nič kaj pridnega niso učili, temuč klatili so se po svetu, pijančevali, pa mnogo hudobij uganjali, tako, da so bili v strah vsi ondašnji okolici. Taki setvi sledila je tedaj primerna žetev.

Iz zatožbinega pisma smo povzeli sledeče:

V Šiberniku, dve uri od terga Rogatca na Štajarskem, tedaj ne deleč od horvaške meje, bivala je Marija Cepova, vdova, posestnica majhne kmetije. Hiša njena stoji samotna na nekem gorovji, dobro četert ure od bližnjega sela. Bile so v hiši ona, in njene 11 in 15 let stare hčeri, in pa dekla. Razglasilo se je bilo, da je ona ne davno 6 polovnjakov vina prodala in da ima blizo 400 fl. gotovine v hiši. Ta dnar je mikal potepúhe. Po polnoči od 3. do 4. maja lanskega leta se priplazi tihoma 6 korenjakov k hiši; terkali so na okna pa terjali, da naj se jim odpre. Ko se to ni zgodilo, razbili so siloma vrata ter priderli v hišo. Bili so oboroženi z gorjačami in palicami. Terjali so, da naj se jim izroči tistih 400 gold., kteri so tukaj shranjeni, če ne, bojo pomorili vse. V tem so vso izbo prevergli in

vzeli, kar jim je bilo vgodnega. Ker pa dnarja nikjer ne najdejo, in ker prestrašena žena terdi, da ga nima, začno njej in njeni družini z gotovo smertjo žugaje jo vnovič suvati, s poleni tolči itd.; grozno terpinčena pa gotovo smert pred očmi si je bila žena vendar toliko zavedna, da ji srečna misel na pamet pride, da reče tolovajem, da ima res nekaj dnarjev, pa ne doma, ampak v nekem hramu, kjer je vinska preša, četert ure od tod. Napotili so se tedaj štirje tolovaji ž njo k omenjenemu hramu; eden jo za roko, drugi za obleko derže, v tem ko sta dva druga okoli nje razsajala pa klela grozovito. Pridši do preše, premetali in preiskali so vse, pa se vé, da niso ničesa našli. Na to ženi serditi rekó, da grejo ž njo spet na dom in da ondi bojo njo in njene hčeri zaklali. Na poti nazaj pridejo memo hišice, v kateri je mežnar Šimen Kovačić z ženo svojo stanoval. Da bi saj življenje svojih otrok otela; začne mati na glas kričati in pomoči klicati; mežnarjeva žena se res oglasi. Na to tolovaji prestrašeni ženo na tla veržejo, s pestmi, poleni in s sekuro po glavi tolčejo in jo poslednjič vso kervavo ležati pusté; oni pa poberejo kopita in se razkropé. V tem, ko se je to pri preši godilo, sta dva roparja v hiši ostala, da čujeta nad hčerama in nad deklo. Ko pa ura preteče, nju pajdašev pa nazaj ni bilo, sta se tudi ona zbala ter jo potegnila. Kmaló potem je nesrečna vdova spremljena po Šimnu Kovačiću domú prilezla. Silovito mučenje in smertni strah sta blizo 2 uri terpela; hudo je bila ranjena, posebno po glavi, tako da reví zdaj mrena čez oči raste. Vzeli so ji pa nekaj oblačila, vina, žganja, slanine, svinjine in drugih stvari.

Akoravno tolovajev ni nobeden poznal, se je vendar kmalo zvedilo, kdo in odkod da so bili. Prikladili so se bili iz Horvaškega na Štajarsko tisto noč, ko so popisano hudodelstvo dopernesli, potem jo pa zopet čez mejo pobrali. Kmaló so jih tudi zasačili, ter okrožni sodní v Celje izročili. Leto in dan je terpela preiskava, preden so se le niti hudodelstva razvile in vse zakotje laži in tajeja pregledalo in razkrilo.

Obsojeni so bili: Poglavitni hudodelnik v oestro ječo na vse žive dni; dva druga hudobneža v težko železje na 18 in 16 let; ostalih zatožencov so dva začasno še v zaporu obdržali. Tožba zoper dva druga je pa nehala, ne da bi ravno nedolžna bila, le manjkalo je dostojnih dokazov njune sokrivnosti, kar na enkrat začne eden obsojencov prostovoljno izpovedovati se in pa nove okoljšine dopernešenega hudodelstva razodevati, po katerih se je zvedilo, da ravno kar oprostena zatoženca sta tudi hudodelstva kriva in da razun teh sta se še dva druga vdeležila omenjenega zločina. Pograbili so tedaj te pa une, in sodnijska preiskava se je iznova začela. J. Š.

Novičar iz raznih krajev.

Skerb za varnost pri vožnji na železnici mora gotovo veliko večja biti kakor pri navadni vožnji. zato je ministerstvo v novem zaukazu velelo, da vsakdo, kdor hoče za kurjača ali strežaja pri kotlu na hlaponu služiti in se predpisani preskušnji podvreči, se mora popred z veljavnimi spričbami izkazati, da je trezen človek in sicer neomadeževane obnaše, če ne, ne bo k preskušnji pripušen. — Na Donavi pri Galacu je stalo 22. t. m. 360 z žitom naloženih ladij, ker zavolj viharjev in silnega dežja jim ni bilo naprej iti. — Pri nas smo že ene dni z vremenom prav srečni, posebno sv. Urban je obetal vinorejcem dobro letino; iz Laškega pa se slišijo žalostne novice; v več krajih Veroneškega žuga spet tertna bolezen, svilodi hirajo za tako imenovano „terdobo“, že več krajev je toča pobila in vreme je sploh tako slabo, da ondašnji škof so oklicali javne molitve za odvernjenje vremenskih nadlog.

— Odkar je Pelissier (izgovarjaj Pelisjé) prevzel višje poveljstvo francoske armade v Krimu, se je vnel huji vojskini duh v armadah zaveznikov in toliko bolj je poslednje dni spet padlo upanje na mirno spravo, ker se francoska in angleška vlade sedaj nadjate Bog vé kakošne zmage v Krimu. Po nekterih dopisih iz Krima se smé misliti, da kmalo po binkošti se bo začela huda vojska ondi. Cela osnova vojske je zdaj prenarejena; 80.000 vojakov zavezne armade ima nek pred Sebastopoljem ostati, vsih drugih 130.000 pa ima marširati v notrajne kraje Krima, tabor Rusov na Černaji reki napasti in prestreči zvezo rusovske armade med Sevastopoljem in Simferopoljem in tako pregnati vse Ruse iz Krima, če jim namreč to ne bo ravno tako spodletelo kakor lani vzetje Sevastopolja. Pelissier sicer po razglasu „Moniteur-a“ (Monitōra) že pravi, da je bil 23. in 24. dan t. m. srečen, ker je orožišče, ki so ga Rusi med glavnim bastjonom in morjem napravili, da bi bili odtod napadali sovražno armado, po hudi bitvi vzeli, ki je noč in dan terpela in je na obéh stranéh veliko kerví bilo prelite. Malo upanja je tedaj, da bi francoska in angleška vlada poterdile poslednji predlog avstrijske vlade, ker je pretekli četertek angleški minister Palmerston v spodnji zbornici rekel, da se dunajski zbor ne bo vnovič začel, francoski minister Valevski pa v okolnem pismu na znani razglas Nesselredov odgovornost za daljno vojsko rusovski vladi pripisoval. Iz Odese piše „Mil. Z.“ že stokrat ponavljano novico, da ladije zavezne armade se namerjajo to mesto vzeti; toda baterije za brambo so nek strašne. — Armade v Krimu so še dosti zdrave, ne tako pa v Carigradu, kjer za kolero in legarom veliko vojakov merje; tudi v serajlu je kolera sultanu pobrala enega sina in pet žen — morebiti jo je kter Francoz tje zanesel. — Iz izhodnega morja segajo poslednje novice do 16. t. m., — sliši se, da otočec Nargen, 6 anglež. mil. od Revala, bi utegnil zbirališče angležkih in francoskih ladij biti, od kodar mislijo začeti daljno vojskovanje. — Od poljske meje se piše v „Allg. Zeit.“, da rusovska armada v zahodnih deželah Rusovskega in pa na Poljskem šteje 540.000 mož. in da po novem rekrutiranju se bo nabralo spet blizo 200.000 novincov; brambovcov je že 200.000 skupaj, pa so še slabo oboroženi. Tisto obetanje „svobodnega poljskega kraljestva“ v Parizu ni nek Poljcov celó nič ganilo; mislijo, da je prazno prilizovanje. — Tudi vradniki na Rusovskem bojo dobili vojaški odoram (uniformam) enako, národno obleko. — Starašinstvo (senat) v Turinu je novo postavo zastran samostanov poterdilo z 53 glasovi zoper 42. — Dr. Joh. Gottf. Dingler, ki je leta 1820 osnoval dobroznani obertnijski in umetnijski časnik „polytechnisches Journal“ je 19. t. m. 79 let star umerl v Avsboru (Augsburg). — Tisto dekle, ki je v dunajsko bolnišnico prišlo unidan pod imenom „zamaknjene“, je bolna za navadno žensko boleznijo, ki se zove „hysterija“. — V vasi Monok na Ogerskem se občuduje téle tako spačeno, da pravijo, da ima konjsko glavo z grivami in s sprednjimi zobmi v obéh čeljustih.

Stan kursa na Dunaji 26. maja 1855.

Obligacije	5 %	79 ⁷ / ₈	fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	81 ¹ / ₂ fl.
državnega	4 ¹ / ₂ %	69 ³ / ₄	„	Windišgrac. „	20 „ 29 ¹ / ₂ „
dolga	4 %	62 ³ / ₄	„	Waldstein. „	20 „ 29 „
	3 %	49 ¹ / ₄	„	Keglevičeve „	10 „ 10 „
	2 ¹ / ₂ %	39 ⁵ / ₈	„	Cesarski cekini.	5 fl. 57
Oblig. 5 % od leta 1851	B 95	„		Napoleonodor (20 frankov)	10 fl. 1
Oblig. zemljiš. odkupa 5 %	71	„		Suverendor	17 fl. 22
Zajem od leta 1834 . . .	220	„		Ruski imperial	10 fl. 14
„ „ 1839 . . .	116 ³ / ₄	„		Pruski Fridrihsdor . . .	10 fl. 36
„ z loterijo od leta 1854		101 ¹ / ₈	„	Angležki suverendor . .	12 fl. 26
„ národni od leta 1854		84 ¹ / ₂	„	Nadavk (agio) srebra:	
				na 100 fl.	29 fl.